

Tiivistelmä opinnäytetyöstä

Laitos Tekijä

SUOSALO

Marijatta Jomppanen

Työn nimi

Subjeavtta sadji davvisämegiela muitalancealkagis

Oppiaine

Saamen kieli ja
saamelaiskulttuuri

Työn laji

Pro gradu
-tutkielma

Aika

Huhtikuu 2002

Sivumäärä

86/1

Tiivistelmä

Pro gradu -tutkielmani aiheena on pohjoissaamen subjektin paikka väitelauseessa. Päälauseen neutraali sanajärjestys on on subjekti, verbi, objekti/adverbiaali. Keskityn tarkastelemaan syitä siihen miksi neutraali sanajärjestys muuttuu ja subjekti onkin esimerkiksi lauseen lopussa. Oletuksena on, että subjektin siirtymiseen vaikuttavat lauseen informaatorakenne ja skandinaavisten kielten vaikutus saamen kieleen. Tutkimusmenetelmäni on kvantitatiivis-kvalitatiivinen, mikä tarkoittaa sitä, että aluksi tein pylväsdiagrammin subjektin, verbin, objektin ja adverbiaalin keskinäisestä järjestyksestä lauseessa. Tutkielmani kvalitatiivisessa osassa keskityn selvittämään subjektin siirtymisen syitä ja erityisesti informaatorakenteen vaikutusta siihen.

Tutkimusaineistoni sisältää kaunokirjallista-, tiedottavaa- ja tieteellistä tekstiä, yhteensä kymmenestä eri lähteestä. Osa kaunokirjallisuudesta on muistelmateoksia, jotka tässä tapauksessa ovat lähellä puhekieltä. Yksi muisteluskirjoista perustuu haastatteluihin. Jokaisesta tutkimuslähteestä olen analysoinut tekstikatkelman, joka sisältää noin 80 peräkkäistä väitelausetta. Lauseiden peräkkäisyys on tärkeää, koska siten voi paremmin tulkita yksittäisen lauseen sisältämää informaatorakennetta, jolla tarkoitan tässä tutkielmassa ensisijaisesti subjektin tarkoitteen tuttuutta ja jonkin lausekomponentin fokusointia. Pylväsdiagrammissa ovat mukana myös sellaiset lauseet joissa ei ole erillistä subjektisanaa, vaikka lause sisältääkin subjektin, kuten myös lauseet, jotka eivät sisällä subjektia.

Suurin syy subjektin siirtymiseen neutraalin lauseen alusta, on yhden tai useamman lausekomponentin fokusointi. Silloin kun lause sisältää kaksi fokusta, toinen on lauseen alussa ja toinen lopussa. Jos lauseessa on vain yksi fokusointi, niin se voi olla lauseen alussa, lopussa tai keskellä. Yleensä voimakkain fokus on kuitenkin lauseen alussa. Toisaalta myös lauseessa, jossa on neutraali sanajärjestys (subjekti, verbi, objekti), subjekti voi olla fokusoitu esimerkiksi dat-pronominilla, joka on subjektin jälkeen.

Subjektin tunnettuuden vaikutus sanajärjestykseen ei ainakaan tämän aineiston perusteella ole kovin yleinen. Yhdessä kaunokirjallisuuteen luokiteltavassa tekstissä ei ole yhtäkään lausetta, jossa subjekti olisi lauseen lopussa sisältämänsä uuden informaation vuoksi. Oletuksena oli, että uuden informaation sisältävän subjektin paikka on lauseen lopussa. Mutta jos subjektiosa on "uusi", rakenteeltaan raskas ja sen lisäksi sisältää jonkin yllättävän informaation, niin on todennäköistä, että subjekti on lauseen lopussa.

Muita tietoja

Kiitos Suomen Kulttuurirahastolle stipendistä, jonka sain pro gradu -työhön.